

KERTJEINKBEN A TERMÉSZET

3.

2021

TERMÉSZETI KINCSEK A HEGYVIDÉKEN

KERTJEINKBEN A TERMÉSZET

A kötet szerzői:

Bajor Zoltán
Dr. Csontos Péter
dr. Rusz Andrásné
James Atkins
Király Éva
Kremnicsán János
Laki Nóra
Rózsa Zoltán
Sütöriné dr. Diószegi Magdolna
Szabó Patrícia

Kiadó: Hegyvidéki Zöld Iroda, Budapest
2021

Fotó: Bajor Zoltán

KÖSZÖNTŐ

A Hegyvidéki Önkormányzat Zöld Irodája évek óta ösztönzi és támogatja a kerttulajdonosokat a magánterületi zöldfelületek fejlesztése érdekében. A „zöldvagyton” helyben történő hasznosítása céljából több lakossági program is elindult a Hegyvidéken. Az ágapritási program keretében évente közel 4.500 m³ faapriték hasznosul a kertekben, míg a komposztálási programban évenként 300 ingatlannak adunk komposztáló keretet. A kedvezményes gyümölcsfavásárunkkal szeretnénk visszatelepíteni az őshonos gyümölcsfákat a kertekbe, valamint segítünk a vadgesztenyefák kártevőmentesítésében is. Tudás- és tapasztalattmegosztó tevékenységeink (ismeretterjesztő programok, botanikai séták, kiadványok, kisfilmek) mellett a kertészeti kérdések megválaszolására néhány hónapja tanácsadást biztosítunk.

A természetközeli kialakított magán- és társasházi kertek nemcsak a kerttulajdonosok és a kertben otthonra találó élőlények számára hasznosak, hanem az egész Hegyvidék élvezheti jótékony hatásukat, ezért nagy örömmel fogadtuk egy kerületi lakosunk megkeresését, aki elhozta nekünk a Kertjeinkben a természet pályázat ötletét, majd anyagilag is támogatta annak megvalósulását.

Ebben a füzetben az önkormányzattal együttműködő szakértői csapat által összeállított útmutató mellett néhány kerületi jó példa bemutatásával biztatjuk a lakóinkat arra, hogy engedjék be a természetet a kertjeikbe, olyan értéket teremtve ezáltal, amely hozzájárul a kerület jóllétéhez.

Hegyvidéki Zöld Iroda

ÚTMUTATÓ A TERMÉSZETKÖZELI KERTEK KIALAKÍTÁSÁHOZ

A városok, így Budapest is, egyre gyorsuló ütemben növekednek, sűrűsödnek, épülnek be. Ezzel párhuzamosan folyamatosan csökken települési zöldterületeink kiterjedése, amely közvetlenül hozzájárul lakóhelyeink életminőségének romlásához. Ez azért sem előnyös, mert a különféle zöldfelületek azok, amelyek a várost élhetőbbé, szerethetőbbé teszik. Nekünk, városlakóknak szükségünk van arra, hogy a természet legalább alakított formában megjelenjen, körülvegyen minket, mert ettől lesz egészségesebb a környezetünk és mi magunk is.

A magánkertek részét képezik a zöldinfrastruktúra-hálózatnak (parkok, fasorok, vízfolyások, zöldtetők stb.), tovább növelve a természet és az élő növényzet pozitív hatásait a városi környezetben.

Ilyen pozitív hatások például a levegőben lévő por és szennyezőanyagok szűrése, a csapadékvíz felszívása és párologtatása, a városklíma javítása, élőhelyteremtés temérdek élőlénynek, állatfajnak, és sorolhatnánk még sokáig.

Ha kertünk természetközeli, mi magunk nemcsak megfigyelői, hanem tevékeny részesei lehetünk a természet működésének. A csapadékvíz helyben tartásával, hasznosításával visszapótolhatjuk az értékes talajvízkincset. A talajélet további támogatásával kedvezünk a talajban és a felszínen élő mikroorganizmusoknak, növényeknek, gerinctelen és gerinces állatoknak. További élőhelyeket hozhatunk létre a természetes építőanyagok használatával, és a kert fenntartásának energiatakarékos újragondolásával is, s ezáltal több lehetőségünk lesz a kertünkben a kellemes időtöltésre és kikapcsolódásra.

Mit tehetünk azért, hogy változatos növény- és állatfajok leljenek otthonra a kertünkben?

A kertünk egy nagyobb kiterjedésű városrész szerves tagja, melynek sajátos környezeti, természeti adottságai vannak (alapkőzet, talaj, csapadékmennyiség, napsugárzás stb.). Ha olyan növényeink vannak a kertben, amelyek ezeket az adott életfeltételeket kedvelik, akkor bízhatunk benne, hogy hosszú távon életképes növényi és állati életközösség kialakulását alapozzuk meg.

Jó, ha a kertben változatosság van - fák, bokrok, évelők, virágos rét -, próbáljunk meg különféle szinteket létrehozni.

ÚTMUTATÓ A TERMÉSZETKÖZELI KERTEK KIALAKÍTÁSÁHOZ

Vigyázzunk az idős fajokra: az idős fák és bokrok nagyon fontosak a rovarok és a madarak számára; ne vágjuk ki/le őket - élvezzük az árnyékot, amelyet adnak.

Ültessünk sok színes virágot - nagyon jól néznek ki, és a méhek és a pillangók is szeretik őket.

Hagyjuk a leveleket a kertben! Nem baj, ha a levelek és a holt növények a földön maradnak. Fontosak, mert a rovaroknak jó téli búvóhelyek. (Ez sokkal fontosabb, mint amit a szomszéd mond.)

Rovarhotelt, madárodút és itatókat is helyezünk ki a kertbe, egyrészt jó móka a gyerekeknek, vagy hasznos időtöltés, iskolai program lehet. Másrészt nagyon szórakoztató nézni, ahogy az állatok birtokba veszik ezeket.

Számúzzuk a betont és a murvát, kavicsot! Az élőlények közül egyik sem szereti ezt a környezetet.

Törekedjünk rá, hogy a környékbeli állatfajok a szomszédos kertekben egyaránt találjanak táplálékot, búvóhelyet és át tudjanak járni a kerítéseken.

Fotó: Bajor Zoltán

Mit tehetünk azért, hogy a talaj szervesanyag tartalma és a talajélet növekedjen?

Lábaink alatt milliárd élő dolog van - és mindannyian fontosak az életünk számára -, az élet láncának részei, amelytől függünk. A jó minőségű talaj sokkal hatékonyabban csökkenti a klímánkra nehezedő negatív hatásokat – hozzájárul a klímavédelemhez.

Védjük a talajt! Próbáljuk meg fedve tartani, elsősorban növényekkel - a szél és az eső közvetítésével sok hasznos anyag jut a talajba. Legalább a vegetációs időszakban minden szabad talajfelületet növényzet vagy vízfelület fedjen - nincs kopár felszín -, így az erózió lehetősége csökken.

Ne zavarjuk a talajéletet, kerüljük a talaj mélyforgatását, bolygatását - tele van csodálatos, de törékeny gombahálózatokkal, amelyek kommunikálnak egymással, és életre keltik a talajt.

Ne tömörítsük a talajt - a gilisztáknak nehéz lélegezni, ha a talaj nagyon tömör. Ha a talaj laza, sokkal több vizet képes felvenni, és a kertet egy nagyobb eső alkalmával sem fogja elárasztani a víz.

Használjuk fel a kerti hulladékokat a talaj táplálásához - komposztáljuk a leveleket és a nyesevéket. A vágott fűhalmokat, az érett komposztot terítsük a földre; az aprított fahulladékot használjuk talajtakarásra.

Hagyjuk a leveleket a kertben! A földre hullott levelek, elhalt növényi részek fontosak, mert például a rovaroknak jó téli búvóhelyek. (Ez sokkal fontosabb, mint amit a szomszéd mond.)

Kerüljük a műtrágya alkalmazását - ez rontja a talaj egyensúlyát (olyan, mint mikor túl sok édességet tömünk magunkba). Szerves trágyát (növényi, állati) se alkalmazzunk túlzott mennyiségben. Optimális, fajra jellemző tápanyag-utánpótlást válasszunk.

Ne használjunk vegyszereket, kerüljük a talaj szennyezését: ha festünk, lakkozunk, barkácsolunk, ügyeljünk, hogy vegyszerek és nem lebomló hulladékok ne kerüljenek a talajra.

A talajban élnek a növények gyökerei. Segítsük az ép és egészséges gyökérszövet kialakulásának lehetőségét (pl.: betonfelületek csökkentésével, felbontásával, gyökérszövet elvágásának megakadályozásával stb.). Próbáljuk elkerülni, hogy csövek és vezetékek fussanak a talajban, amelyek kárt tehetnek a gyökérszövetben.

Vízáteresztő burkolatokat alkalmazzunk: pl.: zöld beton, helyben keletkezett mulcsréteg.

Meredek kertek talajának megtartása érdekében ültessünk dús gyökérszövetet nevelő növényeket. Az erózió csökkenthető pl.: talajtakaró cserjék – madárbirsek, somok stb. – telepítésével.

Lépcsőzetes – teraszos kert kialakítását természetes anyagokból készült, rakott támfalakkal oldjuk meg (a kerületre elsősorban a mészkő és a dolomit alapkövet jellemző).

Szintvonalat követő növény sorok kialakítására törekedjünk – pl.: sövények kialakítása a lejtőre - párhuzamos cserjesorok kialakítása helyett.

Mit tehetünk azért, hogy minél több csapadékvíz a kertünkben maradjon?

Minden élet fennmaradásához szükség van vízre. Ha a csapadékvizet helyben tudjuk tartani, kevesebb csapvizet kell öntözésre használnunk. A csapadékvíz helyben tartásának további előnyei is vannak: visszapótlódik a talajvíz, értékes ivóvíz takarítunk meg, nem terheljük feleslegesen a csatornahálózatot. Sőt, a talajból a növényeken keresztül elpárolgó víz javítja környezetünk klímáját is, – nyáron hűvösebb, télen enyhébb lesz –, ami nekünk és a kertünknek is jót tesz. Fontos tehát, hogy a lehulló csapadékot helyben tartsuk, és a kertünkben használjuk fel, mert így közvetlenül vissza tudjuk pótolni a talajvizet, nem szűrjük ki a kertünket, jobb lesz a vízháztartása.

Építsünk víztároló medencét, vagy gyűjtsük az esővizet egyszerűen hordóba, és máris öntözni tudjuk a kertünket a csapadékvíz felhasználásával.

Próbáljuk megőrizni kertünkben a természetes növény társulásokat: az őshonos (tájra jellemző) flóra egy adott területen általában nem igényel külön öntözést.

A növények alatt takarjuk a talajt mulccsal vagy lombbal, hogy a talaj nehezebben tudjon kiszáradni.

Ha előnyben részesítjük a vízáteresztő burkolatokat (pl.: „lyukas” beton = zöldbeton) akkor megakadályozhatjuk a csapadékvíz gyors és felesleges elfolyását.

Építsünk kerti tavat, amit lehetőleg csapadékvízzel tápláljunk.

Alakítsuk úgy a terepviszonyokat a kertünkben, hogy a lehulló csapadék ne tudjon könnyen lefolyni a felszínről. Például ha esőkertek, gyepes mélyedések, enyhén lejtő, kanyargó árkok (szárazpatakok) sorozatát alakítjuk ki, ezek a vizet összegyűjtik és lassan a talajba szivároztatják, a bennük élő növényeken keresztül elpárologtatják. Az esőkert az épülettől megfelelő távolságban létrehozott mélyedés, amelyet időszakos vízborítást elviselő növényekkel ültetünk be.

Visszatarthatjuk a csapadékot, ha vízszintes, vagy kis hajlásszögű tetőfelületre zöldtetőt építünk. Sok csapadékot tudunk hasznosítani függőleges felületek beültetésével, zöldhomlokzat kialakításával is.

Mit tehetünk azért, hogy a kertünk építőanyagai támogassák az élővilágot?

A kert kialakítása során főként a növényekből hozunk létre különböző formákat, csoportokat, például nagyobb gyepes felületeket vagy sövényeket, cserjecsoportokat. Azonban a növények mellett, bár jóval kisebb arányban, épített elemek is helyet kapnak a kertben, például támfalak, lépcsők, tipegők, de sütőgetőhelyek, emellett tűzifatárolók építésére is szükség lehet.

Törekedjünk rá, hogy a kertünkben felhasznált építőanyagok támogassák az életet.

A kert kialakításánál használjunk inkább természetes anyagokat. A beton vagy műanyag helyett részesítsük előnyben a faanyagokat, a természetes köveket, sziklákat, a nádat, bambuszt. Egy sziklakert építésénél például a környékre jellemző nagy köveket a helyi kőbányából szerezzük be.

Ügyeljünk arra, hogy csak a feltétlenül szükséges méretű és mennyiségű épített

elem (burkolat, támfal, kisház stb.) legyen a kertben, hogy az élő növényzet elegendő teret kapjon.

Az épített elemek készülhetnek régi, bontott anyagok felhasználásával, így a patinájuk a kert díszévé válhat.

Az új anyagok lehetőség szerint legyenek természetesek, a közelből beszerezhetőek, így szállításukkal időt, energiát is megtakarítunk.

Ha habarcs, fuga nélkül, azaz szárazon rakjuk a burkolatot, alacsony támfalat, a felhasznált anyag később könnyebben elbontható, újraépíthető. Ezek a szerkezetek a víz beszivárgását is támogatják.

A farakások vagy a kőhalmok az állatok búvóhelyéül is szolgálhatnak.

Magunk is építhetünk rovarhotelt, tehetünk ki madáretetőt, madárodút, rovar- és madáritatót is. Érdeemes a kertben kisebb tavat is kialakítani, ha erre kevés a hely, tegyünk ki madár- és rovaritatókat.

Fotó: Bajor Zoltán

Mit tehetünk azért, hogy csökkentsük a kertünk munka- és energiaigényét?

Nem muszáj szinte minden nap fűvet nyírni és a kaszálékot vagy a lehullott lombot az utolsó levélig összegyűjteni, így a kertfenntartás munkaigénye is csökkenthető, a kertben maradó szerves anyagot pedig többféleképpen hasznosíthatjuk.

Érdemes a kert egy védettebb, rejtettebb zugában komposztálni, az érett komposzt igen értékes tápanyag a kert számára, sőt a kerti állatok számára is.

Ahol nem feltétlenül szükséges, ott ne vágjuk a gyepet, hagyjunk „kaszálatlan” területeket, melyek az élővilág számára nagyon fontosak, és egy vadvirágos rét szemet gyönyörködtető is lehet egyben.

Gyomelyomó növények ültetése, természetes társulásokban is egymás mellett élő növényfajok telepítése mellett kisebb lesz a kert gondozására fordítandó energia. Rádásul, ha az adott tájra jellemző növényfajokat ültetjük, akkor permetezésre sem lesz szükség.

A műtrágya és a vegyszerek mellőzésével pedig szintén csökkenthető a kertünk energiaigénye.

A gépészeti, elektromos berendezések működtetéséhez használjunk energia-takarékos vagy megújuló energiaforrást.

Az már csak plusz jó hatás, hogy az épület energiaigényét pozitívan befolyásolja a kert növényállománya (téli szélvédelem, nyári árnyékolás, téli napfény, zöldtető, zöldhomlokzat stb.).

Mit tehetünk azért, hogy a kertünk kapcsolódjon a kerület, a város zöldhálózatához?

A kertünk nem egy elszigetelt egység, a kerítésnél nem ér véget. A madarak, a gyíkok, a lepkék és más rovarok soha nem is tekintették határvonalnak kerítéseinket. Próbáljunk mi is arra gondolni, hogy valamilyen mértékben a szomszéd fája is része a mi kertünknek (és nem csak azért, mert az egyik ága

átlóg hozzánk), emellett a mi kertünk növényei is hatással vannak a szomszéd kert élővilágára.

Természetközeli kertünk segítségével kapcsolódjunk be aktívan az élővilág változatosságának megőrzéséért folyó munkába, hogy közeli és távolabbi lakókörnyezetünk igazi élőhely lehessen az emberek és a környező élővilág számára is.

Próbáljunk a kertünkre mint élőhelyre gondolni. Egy kert nem attól lesz feltétlenül szép, ha szinte sterilen tartjuk (alacsonyan tartjuk a gyepet gyakori fűnyírással, minden gallyat összeszedünk és minden egyes levelet bezsákolunk stb.). Ha gondolatban magunk elé képzelünk egy természeti környezetet, ami a minket körülvevő Budai-hegyekre jellemző és a fenti ötletekkel együtt ebből merítünk ihletet, akkor már jó úton járunk.

Fotó: Bajor Zoltán

Fotó: Bajor Zoltán

Miért hasznos a számunkra, hogy a kertünk természetközelivé váljon?

A fenti tippek és tanácsok mentén körvonalazódik, mennyi jó van abban, ha egy természetközeli kert vesz bennünket körül. Vegyünk ezekből az előnyökből sorra néhányat.

Ha az ablakból rálátunk a kertünkre, jobb érzéssel tölthet el bennünket egy dús növényzetű zöldfelület látványa, mint egy növénymentes ház körüli terület.

A jól kialakított kertben felüdülhetünk, kikapcsolódhatunk, lelkiileg feltöltődhetünk. Mindehhez hozzásegíthetnek például a kisebb-nagyobb vízfelületek, a színek, a növényzet kialakítása.

Ha dús a növényzet a kertünkben, az jótékonyan fogja árnyékolni a játszósarkot, a teraszt vagy akár a parkolóhelyet, ami különösen nyáron lesz kellemes.

Ha az autóval használt területe részeket növényfállal, élő sövényvel, pergolára futtatott növényfajokkal határoljuk el, akkor nemcsak szebb környezetet, hanem a káros gázok szűrésére alkalmas élőhelyet is ki tudunk alakítani.

A kertünk nem csak önmagunk számára élettér: a jól kialakított kert számos állatfaj számára jelenthet élőhelyet. Ezek megfigyelésére kitűnő helyet biztosíthat egy kert. Az így nyert tapasztalatokkal ismereteink is bővíülhetnek.

A körülöttünk lévő élővilágot a kertünkben is megvendégelhetjük. Ehhez elegendő egy gallykupac elhelyezése sünök vagy a teletöl vörösbegyek, illetve ökörszemek számára, de egy kisebb terméskő-kupaccal megfelelő gyíkvárat, egérvárat is kialakíthatunk. Ha szerencsénk van, akkor ezek környezetében akár baglyokat is megfigyelhetünk.

A kert egyes részein konyhakertet is kialakíthatunk, amivel megtermelhetjük magunknak az ételkészítés-szükségletünk egy részét.

Kertünk legyen igazi közösségi tér: a növény- és állatvilág számára megfelelő feltételek kialakítása mellett élvezzük a kertünket. Alakítsunk ki benne olyan részeket, ahol a barátainkkal és a családdal jól érezhetjük magunkat, ahol tartalmasan kikapcsolódhatunk, beszélgethetünk.

Ne feledjük, a kertünk nem munkahely: nem az a jó kert, ahol minden fűszál élére van állítva. A kevesebb több: ha nem műveljük túl a kertünket, a lombot nem feltétlenül gereblyézzük össze mindenhol, és a fűvet sem nyírjuk 3-4 naponta, akkor nemcsak magunkat kíméljük meg sok felesleges munkától, hanem előbb teret fogunk tudni kialakítani számos állatfaj számára is.

A kertünk akkor válik élménnyé, ha úgy működik, mint egy igazi szabadtéri tanterem: ahol a növények ápolása mellett mi is részévé válhatunk a természetnek, és ahol a kertművelés lehetőséget ad, hogy a természet ismét beköltözzön a városainkba. Ha ezt meg tudjuk teremteni, rengeteg élményt gyűjthetünk, amiből megtanulhatjuk újra a természet működését, és jobban megérthetjük, illetve megvédhetjük azt.

Fotó: Bajor Zoltán

Galgóczy utca – Oláh Zoltán

Különös érzés belépni ebbe a kertbe, mert a látogató azonnal egy mesésen gazdag zöld sziget közepében érzi magát, ahol a látnivaló beszippant és átölel. Ezt a hatást egyrészt az adja, hogy a kert minden vertikális zónája: gyepszint, cserjeszint, alacsony és magas lombkoronaszint egyaránt gazdagon kimunkált, másrészt a sűrűsödések között mindig többfelé futó zöld folyosókat is nyit, amelyek ennek a természet és a kertész által közösen alkotott labirintusnak a bejárására hívnak.

Az őshonos lombhullató fák alatt árnyéktűrő cserjék élnek, közöttük a talajt spontán terjedő védett májvirág és ciklámen tövek százai borítják.

A legsűrűbb rész párás mikroklímájában komposztáló gödrök bújnak meg, ahonnan az érett anyag a zöldséges ágyások talaját dúsítja. Nem csoda, ha a paradicsomok itt akkorák, hogy a növényt alá kell dúcolni, csak úgy, mint a vénséges almafa sokat szolgált oldalágait, hogy le ne szakadjanak a bőséges terméstől. De a főszerep a gyümölcsöskerti „részlegben” is az élő ágyásoknak jut, ahol a lepkék és más rovarok tavasztól ősziig minden nap találnak nyíló virágot.

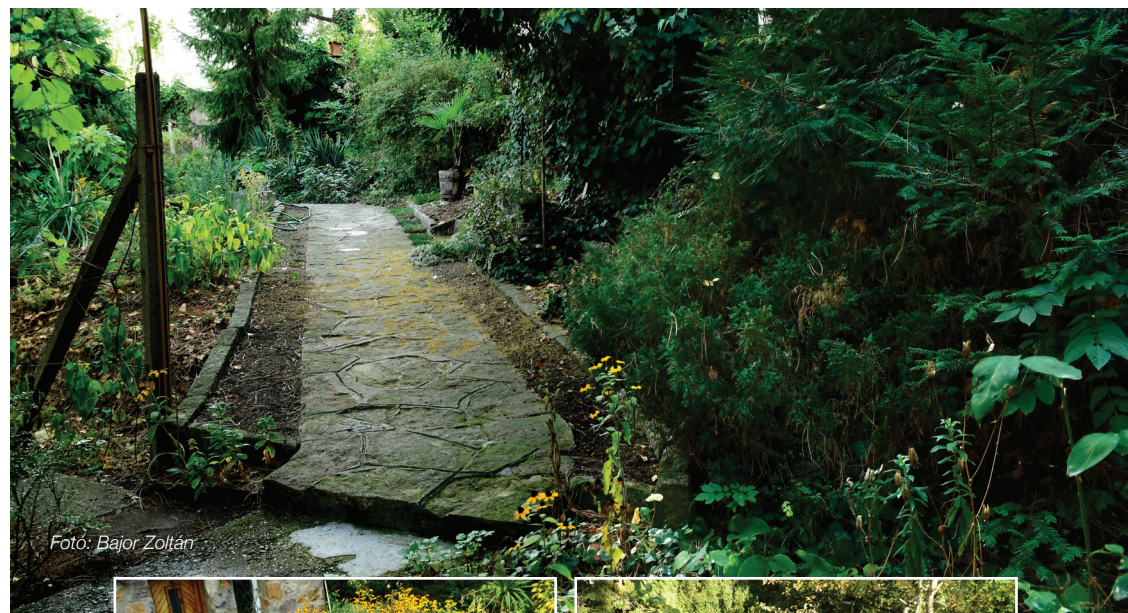
Nagy élmény a kertben látni és érezni, hogy a sok cserje és élő növény között mekkora szeretetben élnek és fejlődnek a túlevelű fák is, a szinte matuzsálemi korú, 100-120 éves, gyönyörű feketefenyők, illetve egy impozáns méretű lucfenyő is, sötétzöld lombozatával, lecsüngő tobozaival. A kert többi részéhez hasonlóan a fák is számos élő-, táplálkozó- és búvóhelyet nyújtanak a környék gazdag madárvilágának, akik madárbarát fogadtatásban részesülnek, etetők, itatók, odúk teszik otthonosabbá számukra a kertet. A mókusok, sünök is gyakori vendégek, s annyira természetesnek érzik a környezetet az állatok, hogy időnként a vaddisznók is meglátogatják, igaz, nem éppen a legillegelmesebb vendégként, sőt még a rókák is beköltözési szándékukról adnak tanúbizonyságot.

A kertben nincs „egyszerű gyeplő”, mert minden négyzetméternyi terület disznóvényszerűvé vagy arborétummá lépett elő.

Néhány kép a kertről

Fotó: Bajor Zoltán

Fotó: Bajor Zoltán

Fotó: Bajor Zoltán

Fotó: Bajor Zoltán

Fotó: Bajor Zoltán

Fotó: Bajor Zoltán

Mártonhegyi út – Iványi Mónika

A társasház kapuján belépve nem is gondolnánk, hogy a kert hátsó részén milyen kis csoda várja a látogatót. A lépcsőn leérve elénk tárul a nyugalom szigete, ahol szívesen megpihenünk a világ forgataga elől, ahol magunkba szívhatjuk a természet adta látványokat, érzéseket, illatokat. A kert lehetőséget teremt, hogy minden érzékszervünkkel közvetlenül és közvetve is megtapasztaljuk a kertben létrehozott kis oázist. Ahogyan a szajkó éppen a feketeefenyő ágain ugrál, a poszméhek „bejárják” a kékszakáll virágait, egy kis tavacskában az aranyhalak csoportosan úsznak a vízinövények között, mintha valami rejtélyes táncot járnának, és mindeközben a fűszernövények csodás illata lengi be a környéket. Ez a kert elvarázsol!

Az alapvetően nem túl nagy területet bejárva, minden egyes pillanatban elénk tárul valami új, valami érdekes, de mindez olyan természetességgel, amit csak rengeteg türelemmel, tudással és odafigyeléssel lehetett kialakítani.

A helyi adottságokat kihasználva (kőzet, ágak, gallyak, csapadékvíz) épül, szépül és folyamatosan változik a kert. A tulajdonos kreativitása is része a díszkertnek, hiszen megtalálható itt kövekből rakott, alakjában folyamatosan változó szoboralkotás, levágott ágakból készült futónövény támasz, de a helyi alapanyagból házilag készített kerti pad is.

A változatos kert számos élőlénynek ad otthont. Jól megférnek egymás mellett a gyógynövények, a haszon- és dísznövények, sőt! A tudatos telepítéseknek köszönhetően a gyönyörű kompozíciók és növénytársítások szépen kiemelik az ott található növények egyedi karaktereit, legyen az kutyatej vagy lángvirág, néhol pedig a tollborzú biztosít megfelelően érdekes hátteret.

Egy ilyen gazdag kertben nem maradhat el az állatvilág sokszínűsége sem, ennek megfelelően számos beporzó rovar, különböző halak, békák, gyíkok, sünök, madarak találnak itt otthonra.

A kertben szemlélődve érezhető a lelkesedés, az odafigyelés, a szaktudás, és ezt meghálálják a kertben lakó élőlények.

Külön öröm, hogy a szomszédokat is inspirálja a kert, a környező kertrészek is elkezdtek átalakulni, fejlődni.

Néhány kép a kertről

Fotó: Bajor Zoltán

Fotó: Bajor Zoltán

Fotó: Bajor Zoltán

Fotó: Bajor Zoltán

Fotó: Bajor Zoltán

Fotó: Bajor Zoltán

Nárcisz utca – Székely-Balogh Szilvia

Az Orbánhegyen található társasház kapujához érve rögtön megfog bennünket a kapu oszlopa előtt virágzó növények látványa, visszanézve az utcaképre, ilyen egyik ház előtt sem látható. Szilvia és családja öt éve költöztek oda, és azóta folyamatosan alakítják a társasház kertjét. Már a kezdetekkor elhatározták, hogy kertjüket természetközelivé fogják varázsolni, közben folyamatosan meg kellett győzniük néhány lakót munkájuk értelméről.

Ősz lévén, első pillantásra a benti kertben semmilyen különösebb látvány nem tűnik a szemünkbe. Ám ha figyelmesen szétnézünk, rengeteg olyan elemet fedezhetünk fel a kertben, amelyek mindegyike egyenként is azt sugallja, hogy a kertben már most sikerült elérniük a nagy célt, egy díszkertből öt év alatt valódi és működő „ökokertet” alakítottak ki. Vizsgáljuk meg sorra ezeket az elemeket.

A sziklakertet a kert területén található kövekből alakították ki, arányai jól harmonizálnak a ház kubatúrájával és a kert területének léptékével is. Ebben a kis szegletben is felfedezzük a biodiverzitás mértékének növelési szándékát, a többfajta kövirózsa mellett varjúhájfélét is látunk, és a sziklakat élvezettel használják napozásra védett gyíkfajaink.

Kicsit arrébb egy rovarhotel ötlük szemünkbe, amin látszik az egyedi kialakítás és a saját munka.

A Hegyvidék programja keretében telepített komposztkeretet kiegészítették saját építésű komposzt kasszal, és egy egyedi, szintén saját építésű tárolóval, amiben a lehullott faleveleket gyűjtik és komposztálják. Így egy egészen egyedi komposztálórendszer sikerült kialakítani.

A kert gyeptakaróját évente csak kétszer-háromszor nyírják, olyan odafigyeléssel, hogy meghagynak kisebb foltokat az éppen virágzó vadvirágoknak, így biztosítva ezzel az élelmet a kertbe látogató rovaroknak, a poszméheknek, a szép lepkéknek és más beporzó barátainknak. Az extenzív gyepongondozásnak eredménye, hogy még védett növények, mint például az odvas keltike virágzásában is gyönyörködhetnek a kert tulajdonosai.

Sokfajta madár is látogatja a kertet, hiszen télen a kihelyezett etetőkre, nyáron az itatókra járnak a tollas jószágok, a fákra kirakott odúkból pedig még fészkelnek is. A denevérekről sem feledkeztek meg, egy direkt nekik kialakított odúban található nekik is menedéket.

Egy „ökonak” mondott lakókertben természetesen a haszonnövények is megférnek. Ezek sokfélesége itt is fellelhető, a fűszerágyásban, a konyhakertben, többféle gyümölcsfa is van a kertben, és még sorolhatnám.

Szinte megható volt átérezni a környezettudatosság ilyen magas szintű megnyilvánulását, mikor elmesélték, hogy az egyik gyermek születésnap programja egy faültetés volt, aminek alanya egy, a Gyümölcsöző Hegyvidék programban beszerzett meggyfa volt.

Ez a kert megmutatja nekünk, milyen régen elfeledett élményeket nyújthat egy kis terület, ha visszacsalogatjuk a velünk élő természetet kertjeinkbe, megtapasztalva a táj-érték-ember hármasság sokszínű üzeneteit. Mindezt úgy, hogy közben nem kell lemondanunk a kerti partik, az esti kerti beszélgetések, az itt tartott születésnapok örömeiről sem.

Néhány kép a kertről

Fotó: Bajor Zoltán

Fotó: Bajor Zoltán

Fotó: Bajor Zoltán

Fotó: Bajor Zoltán

Fotó: Bajor Zoltán

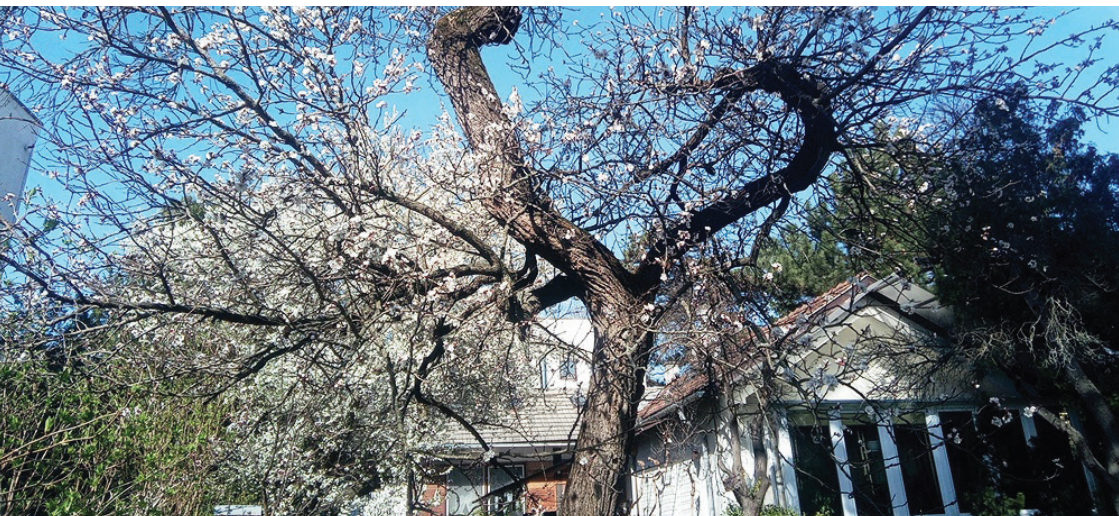
TOVÁBBI TERMÉSZETKÖZELI KERTEK A KERÜLETBEN

Árnyas út – Hegedűs Dóra

A hatalmas kert arculatát az ősfák határozzák meg. Nekik is köszönhető talán az, ami az egész kertet szemmel láthatóan jellemzi, a biológiai sokféleség. Őshonos növények-dísznövények, haszonnövények-fűszernövények, vadállatok-házi kedvencek, napozó gyepek-beporzóbarát gyepek, még a barna varangy is megtalálja élőhelyét a kerti tóban, aminek kicsinyeit a kert gazdája, természetvédő elkötelezettséggel telepíti nekik megfelelő, nagyobb vizes élőhelyre.

Budakeszi út – Samu Nagy Gyula

A kert mellett, hogy minden ízében természetközeli, tájtörténeti érdekességgel is szolgál. Az idők során állandó lakhellyé épített ház kertjében fellelhetjük a múlt század harmincas éveit Hégyvidéke gyümölcsös időszakának emlékeit. A gondos gazda kezét dicséri, hogy sárgabarackfája roskadozik a terméstől és jó évben akár 120 liter lekvárt is tud főzni belőle. A fák környékét tavasszal hóvirágmező ékesíti. Itt is fellelhető annak az egészséges szellemiségnek a megnyilvánulása, amit sok más kertben is megérezhetünk, és amit nevezhetünk úgy is, mint Hégyvidéki lokálpatrióta érzület.

Fotó: Samu Nagy Gyula jóvoltából

TOVÁBBI TERMÉSZETKÖZELI KERTEK A KERÜLETBEN

Fotó: Szabó Angéla Dominika jóvoltából

Fotó: Fanton István jóvoltából

Tusnádi utca – Fanton István

Romantikus kert, vadvirágok, dísznövények, kivi lugas és sok minden más, természet nyújtotta élménnyel szembesülünk benne. A telek adottságait és régi felépítményét kihasználva, a kert esővízzel való öntözését egy ciszterna megépítésével, fenntartható módon és innovatívan oldja meg a kerttulajdonos.

Németvölgyi út – Szabó Angéla Dominika

A kertben remek környezetet alakítottak ki a házban élő gyermekeknek, ami a felhőtlen játék mellett jó terep a természeti értékek megismertetésére és megszerettetésére. Közösségépítő ereje sem csupán a szabad játéktérben, hanem a lakóközösség összefogásában, a társas kertészkedésben is megmutatkozik. Igazi négy évszakos kert, egész évben tartogat értékeket az élővilág számára. A kertben alig érződik, hogy egy forgalmas út mellett helyezkedik el. Védett, növényzettel határolt barátságos, követésre méltó élettér, ahol a gyerekeknek természetes lesz az élővilág megbecsülése és értéke. A kert kialakításában jól ötvözi a kisgyerekes családok számára nagyon fontos használhatóságot az esztétikummal és a környezeti értékek védelmével. Növényhasználatában is a gyermek- és beporzóbarát fajok alkalmazása a jellemző.

Agancs út – dr. Sallainé dr. Kocsis Janka

Az előkertet elhagyván, a hatalmas épület mögött egy óriási ligetes, néhol erdős virágos rét fogadja az odalátogatót. A kert szinte beleolvad a környező természetbe.

A telket körülvevő kerítés felújítását követően, hosszas küzdelem során sikerült visszahódítani a kert hátsó részét, mely vaddisznók által elbirtokolt terület volt. Itt került kialakításra a kert kis ékszere, amely a lakók szíve csücske lett. Itt a fák között készítették kis kerti, mondhatni erdei ösvényt, pihenőt, gyerekeknek játszó helyet, ágapriték burkolattal ellátva, és növényágyást a helyben levágott ágakból kialakítva. A madarak részére homok- és vízfürdő nyújt felüdülést, télen pedig a madáretetőkhöz kirakott élelem táplálja őket.

Akad búvóhely a kertben sünöknek, mókusoknak, rókáknak, egyéb kisebb állatkáknak is. A kertben lakó tölgyfák élőhelyet nyújtanak a különböző gombaféléknek is. A kertben lehulló falevelek helyben maradnak, az elszáradt ágak, kerti hulladékok összegyűjtve a természet részévé válnak.

A lelkes és elhivatott kertművelők elképzelése, hogy a kertjük a környező természet része legyen. A céljuk a spontán növény, meglévő, tájba illő, az adott körülményeket maximálisan kedvelő növények rehabilitása. Hozzáértéssel, szakértelemmel segítik a természetet a nem tájazonos növények visszaszorításával (például lágyszárú növények gyomlálása, orgona foltok ritkítása). Így a kert átalakulása, átalakítása hosszabb időt vesz igénybe, rengeteg odafigyelést és munkát kér. A kertalkotók megkezdték a munkát, lelkesedésük és elköteleződésük is megvan hozzá, a kert óriási, de a munkáskéz kevés. Ezen kert művelőinek folyamatos munkája, mely maradandó értéket hoz létre szép példája annak, hogy az ember hogyan engedje, sőt segítse a természetet, hogy tegye a dolgát és alakítsa a kertjét. Reméljük, hogy lelkesedésük, kitartó, elszánt odaadásuk és munkájuk gyümölcse inspirálóan hat a lakóközösségükre is.

Orbánhegyi út – Szegvári György

Egy többlakásossá alakított régi villa nagyméretű, „ősfás” kertjében található kertreszeket nehéz elvonatkoztatni a kert egészétől, ahol a megosztott használat ellenére is egységesen uralkodik a természet. A hatalmas, idős fák közötti oldalkertben található a különleges, hortenziás-virágos pihenőkert és tovább haladva az épület és a Nárcisz utca melletti támfalas-rézsűs terep védelmében egy minden helyet ügyesen kihasználó, paradicsomi gazdagságú zöldséges- és gyümölcsös-kert. Csodás természettelep, a kert adottságaihoz igazodó színes oázis.

Fotó: Szegvári György jóvoltából

Az összegyűjtött csapadékvíz és az érett komposzt táplálja a kertet, a kert javai közül pedig a kerttulajdonos mellett az élővilág számos egyedének, többek között a beporzó rovaroknak és a madaraknak is jut bőven.

Szalánci utca – Timár Rita

A Németvölgyi út tőszomszédságában lévő kert a kerület kissé beépítettebb, társasházak által dominált részén fekszik, ahol a zöldfelületeket már jobban szorongatják az épületek és a burkolt felületek. Ebben a környezetben bújik meg az a kis kiterjedésű, de lenyűgözően gazdag, burjánzó kert, amely Timár Rita áldozatos munkáját dicséri.

A fajgazdagság mellett a sok apró ötlet teszi egyedivé ezt a kis (éden)kertet: a szegélykövek segítségével kiépített sűntanya egészen egyedi ötlet, mellette pedig rovarhotel és külön lepkebúvóhely várja az ízellábúakat.

A beárnyékoltság ellenére a kis napsütötte részeken jól megteremnek a napfényigényes zöldségfélék, de ahol erre nincs lehetőség, ott az árnyéktűrő fajok, többek között páfrányok kaptak helyet, vagyis minden a helyén van, úgy ahogy az a természetben is látható.

Gaál József út – Imrefiné Boros Klára

Az 1912-ben épült ház kertje egyben a helyi védettséget élvező Kis-Svábhegy Természetvédelmi Terület része is. A kerthasználat során a tulajdonosok meszesemenőig figyelembe veszik ezt a tényt, és nem ültetnek semmilyen idegenhonos növényt, legyen az bármennyire is látványos.

Ezzel hatékonyan védve a kerttel határos természetvédelmi terület ökológiai értékeit. A biológiai sokféleség olyan –rendkívül magas szintű – egyedi megnyilvánulásaival is találkozunk itt, mint a kalapos gombák több fajának a jelenléte. Mindez köszönhető a kert gazdáinak, akik a kertjük élményszerű gondozása során nemcsak saját területük, hanem tágabb környezetük adottságait is figyelembe veszik.

belőle egy rendkívül finom, különleges és egyedi ízű szörp is. Ezt, a kertje adta különlegességként, Sas-hegyi Zölddió Szörp néven, akár szabadalmaztathatná is a kertgazda.

Fotó: Imrefiné Boros Klára jóvoltából

Vércse utca – Ádám Gábor

A Sas-hegy Természetvédelmi Terület közelében található kertben örömmel fedezhetünk fel olyan őshonos fajokat, mint a csabaíre vérfű, vagy a hegyi len. Ezeket azért láthatjuk, mert a kert díszítőelemét alkotó orgonacserjéket gondosan karbantartja a kert gazdája, gátolva ezen fásszárú, agresszíven terjeszkedő tulajdonságát.

A kertben kiegyensúlyozottan vannak jelen a virágos növények, cserjék, és még az ősfák gondos, vegyszermentes kezelésére is gondot fordít a kerttulajdonos. Előző évben a kertben bő termést hozó diófát, csonthéjas termése beérése előtt megtámadta egy rovarkártevő, és így dióbelet sem kaptak a fától. Idén még zölddió formában leszüretelték a termést, mielőtt a kártevő megtámadhatta volna. Ebből érlelődik a kamrában karácsonyra a zölddió pálinka, valamint készült még

Fotó: Ádám Gábor jóvoltából

Hóvirág út – Rajcsányi Dóra

A kert ma látható arculatát három éve kezdték kialakítani. A tervezés és kivitelezés során azon szempontokat hangsúlyosan szem előtt tartva, mint a fajgazdagság minél nagyobb mértéke, a madárbarátság, vagy a beporzó barátság megnyilvánulásai. A kitűzött célt mára már sikerült elérniük a kert tulajdonosainak. Ráadásul a tervezés és kivitelezés során nem hívtak kertészt, hanem saját kétkezi munkájukat beleadvá valósították meg az elképzeléseiket. A teraszos kialakítású virággyásokba bátran telepítettek saját szaporítású pozsgásokat, és az olyan kitettséggű helyeken, ahol megjelent a moha, nem bántották azt, elérve ezzel a talajnedvesség-szabályozás legtermészetesebb formáját.

Átpillantva a szomszéd kertre, azt állapíthatjuk meg, hogy itt bizony nem a szomszéd egy centisre nyírott, monokultúrás gyepje (kertje) a zöldebb, hanem ennek a kertnek a tulajdonosai bírájk érdemszerűen ezt a rangot.

Csaba utca– dr. Grádné Fekete Mária

Néhány száz méterre még két-három sávon dübörög az autók és autóbuszok forgalma, itt kezdenek előbukkanni a Hegyvidék zöld arcúlatát meghatározó utcaképek. A kert kapuján belépve azonban egy teljesen más világba csöppenünk. Egy olyan oázis tárul a szemünk elé, aminek látványáért sokszor kilométereket kell utazni. A kertet méltán lehet egy gondozott botanikus kerthez hasonlítani. Gondos kezek ápolják a virágos növények sokaságát, metszik a cserjék ágait, gondozzák a vadvirágos gyepet, ápolják a fákat. A kis tavat a csobogóval megpillantva, egyre növekszik bennünk az érzés, hogy egy ilyen kertben nagyszerű élmény, akár csak húsz percre is tartózkodni. Gondolatainkban az felismerés is felsejlik, hogy ilyen csodálatos, természetközeli mikrovilág megalkotásához nem elég csak a szakszerűség, hanem a kertünkbe kialakult élővilág szeretete is elengedhetetlenül szükséges. Ezen szeretetnek megnyilvánulásait azon szerencsések, akik bejárhatják ezt a kertet, mélyen átérezhetik.

Normafa út – Blunck Réka

Már a Normafa úton, a telek bejárata előtt ízelítőt kaphatunk a növénytársítás művészetéből, ám az igazi élmények a ház alá ereszkedve, a kert alsó részén várnak ránk, ahol egy olyan dús és változatos vegetációjú kertrészbe érünk, amelyet gondozója a permakultúra elvei alapján alakít és formál.

A ház és a terep, valamint a kert nagy fái miatt viszonylag árnyékos kertrész naposabb foltjait kihasználva vegyes, a biológiai sokféleségre törekvő, a természetbe csak a legkisebb mértékben beavatkozva létrehozott kertrészben növényfajok és -fajták sokasága virul: többféle paradicsom, szamóca, rebarbara, fűszernövények, fügebokor és gyümölcsfa, és köztük körömvirág, pillangóvirág, rózsa, napraforgó, őszirózsa, rézvirág.

Egyaránt jól érzik magukat a dália és a borágó, egy lécekből ácsolt díszkapura felfuttatva szépen fejlődik egymás mellett a tűzbab és tök is. A buja vegetációban békésen megférnek egymás mellett a dísz- és haszonnövények, az egymást erősítő és támogató növényalkalmazással, kártevőket elűző társítással.

A kertben a madarakra is gondoltak, sőt, vízinövényekkel beültetett vizes élőhelyet is kialakítottak, és egy hatalmas, korhadó rönköt haza, majd a kertrészbe hozva újabb lehetőségeket biztosítottak a kert kis használói – rovarok, siklók, sünök – számára.

A gyepes területen a kaszálás mérséklésével, magasabbra meghagyott foltokban fajgazdag, beporzóbarát növényzetet találunk.

Fotó: dr. Grád András jóvoltából

Tamási Áron utca – Harmath Ildikó

„Innen (a kertből) semmi nem megy ki, minden itt marad” szemlélet jellemzi a kerttulajdonost, legyen szó akár lehullott falevelekről, levágott faágakról, vagy csapadékvízről.

A kerti hulladékból komposzt, a csapadékvízből a növényeknek öntözővíz, a kert kis zegzugos részei és az ott felhalmozódott kerti javak az állatoknak búvóhelyet, menedéket nyújtanak. A házépítés során a kertben kitermelt köveket is felhasználták, épített burkolatnak. A kertben lévő szintkülönbség teraszos kialakítással áthidalt, segítve a csapadékvíz helyben maradását. Különös odafigyeléssel tesz tanúbizonyságot a vízzel, mint kincssel való gazdálkodás: a frissen ültetett, fiatal növények öntözése a kertművelő által készített eszköz segítségével kizárólag a gyökérzetéhez vezetve történik.

A kerttulajdonosok minden apróságra figyelnek, tudván, hogy a természet is apró lépésekben építkezik.

Vöröskő utca – Fekete Mihály

Az 1937-ben épült villa kertjében egy ősfákkal ékesített ligettel találkozunk. Ez csak az első benyomásunk, ami már eleve jelzi azt, hogy ez a kert valóban természetközeli. Ezután megpillantjuk a vadvirágok rendkívül gazdag állományát a gyeptalajokban. Ez a gazdagság annak köszönhető, hogy itt a kert tulajdonosa, használója és ápolója bizony nem géppel nyírja a fűvet, hanem megmaradt a hagyományos gyepterület eszközzeinél, a sarlónál és a kaszánál.

Gyümölcsfák sokaságának terméséből bőven kerül a gazda konyhájába és éléskamrájába. Napjainkban ugyan már több télikertben föllelhető, de itt mégis különlegességként megemlítjük a szabadban áttelelő banánfát is. Roskadozik a terméstől a paradicsom és a sütőtök is.

A kerti utakat és kis ösvényeket nézve sehol nem látunk betont, még a kocsibeálló burkolata is természetes anyag.

A kertgazda büszke a természetközeli kertjére. Ezt olyan nem mindennapi megnyilvánulással is teszi, hogy esetenként még idegeneket is tárt kapukkal vár a kertjébe. A működő és fenntartható kert látványa mellett vendégei még kulturális élménnyel is gazdagodnak, az alkalmi jazzkoncertek keretében.

Thomán István utca 19-25. – Társasház

A kert jellegét elsősorban a sok megtartott őshonos lombhullató fafaj idős példányai, és a lakók által később ültetett, ma már szintén fatermetű örökzöldek határozzák meg. A lombok közötti léceken lágyszárú dísnövények sokasága talál helyet a teraszos kialakítású domboldalon. Az árnyas helyeken borostyán, augusztusi liliom, boncs (meténg) és társaik adnak talajtakarót.

A kertben sétálva nemcsak a gazdag növényzet, hanem a terület mérete miatt is egy parkban érezhetjük magunkat; itt ugyanis a belső kerítések elhagyása révén négy társasház kertje egyesült, amit a lakókból alakult lelkes közösség épít és szépít.

Ráth György utca – Radnai Tamás

A kert bejárati ajtajához érve gondolkodóba eshetünk, vajon jó helyen járunk-e, hiszen a forgalmas utca, egy buszmegálló, autókkal telített parkolóhelyek mellett egy garázsor fogadja a belépőt. Hol lehet itt a kert? Aztán mintegy varázsütésre magunk mögött hagyjuk az utca lármáját, egy rövid lépcsősoron lefelé haladva a lakóépület alsó szintje elé kalauzol házigazdám, majd felesége, aki a kert kialakításának, fenntartásának oroszlánrészét végzi.

A ház belesimul a kertbe, pontosabban az épületből végigtekinthetünk az alant elterülő, sokteraszos kialakítású, idilli környezetben. A teraszok története különleges, mert a kertben keletkező szerves anyagokból, fűkaszálékból, ágaprítékokból, összegyűjtött falevelekből alakította ki nagy szeretettel és gondossággal a család.

Gyönyörű, idős ezüstfenyők határolják a kert egyik oldalát, alul a szomszéd kert buja, lakatlan zöldje fölött virágzó mályvacserjék díszlenek. Szép, idős kúszóborókák, kiemelt ágyások, sok, illatos virágos folt, kiemelt ágyásokban zöldségfélék pompáznak a kertben.

A kert napos részein gyíkok sütikéreznek, számos énekesmadár talál táplálékot, költési lehetőséget, madáritatók, etetők várják őket. A mókások, rókák is be-belátogatnak a kertbe. A felnőttek számára nyugodt pihenést, a gyerekek számára különösen izgalmas, sok felfedezést és élményt, játékos ismeretszerzést nyújtó kert természetközeli kialakítása példaértékű.

SZAKÉRTŐINK A „KERTJEINKBEN A TERMÉSZET” PÁLYÁZATRÓL

James Atkins

Sokat sétálunk a feleségemmel a kerület utcáin. Gyakran látjuk azt, hogy egy régi házat lebontanak, a helyére újat építenek, és azzal együtt letarolják a szép régi kerteket is, helyette pázsitot és egy sor tuját, vagy babérmeggyet ültetnek. Ilyen kertben nincs helye a természetnek. Pedig nagyon fontos lenne, mert Európában katasztrofálisan csökken a madarak, pillangók és más rovarok száma, elsősorban azért, mert nem hagyunk nekik élhető helyet. Ezért azon töprengtünk, vajon hogyan lehetne jobban méltányolni a jó kertet, ahol gondozzák a természetet. Hogyan lehetne azt üzeni, hogy a természetet üdvözlő kertészkedés szép, egészséges és örömet ad? Így született a pályázat, egyfajta szomorúságból.

Óriási élmény volt azonban a zsűritagok számára a pályázó kerteket látogatni. Láttuk, mennyi ember van a kerületben, akik örömet lelnek a kertészkedésben. Láttuk, hogyan figyelnek a természetre, hagynak helyet neki. Örülnek a természetnek, természetesen is, akkor is, ha egy kicsit rendetlennek tűnik. Így dolgoznak a természettel együtt, nem ellene. Nekünk, zsűritagoknak is sok örömet okoztak ezek a kertek.

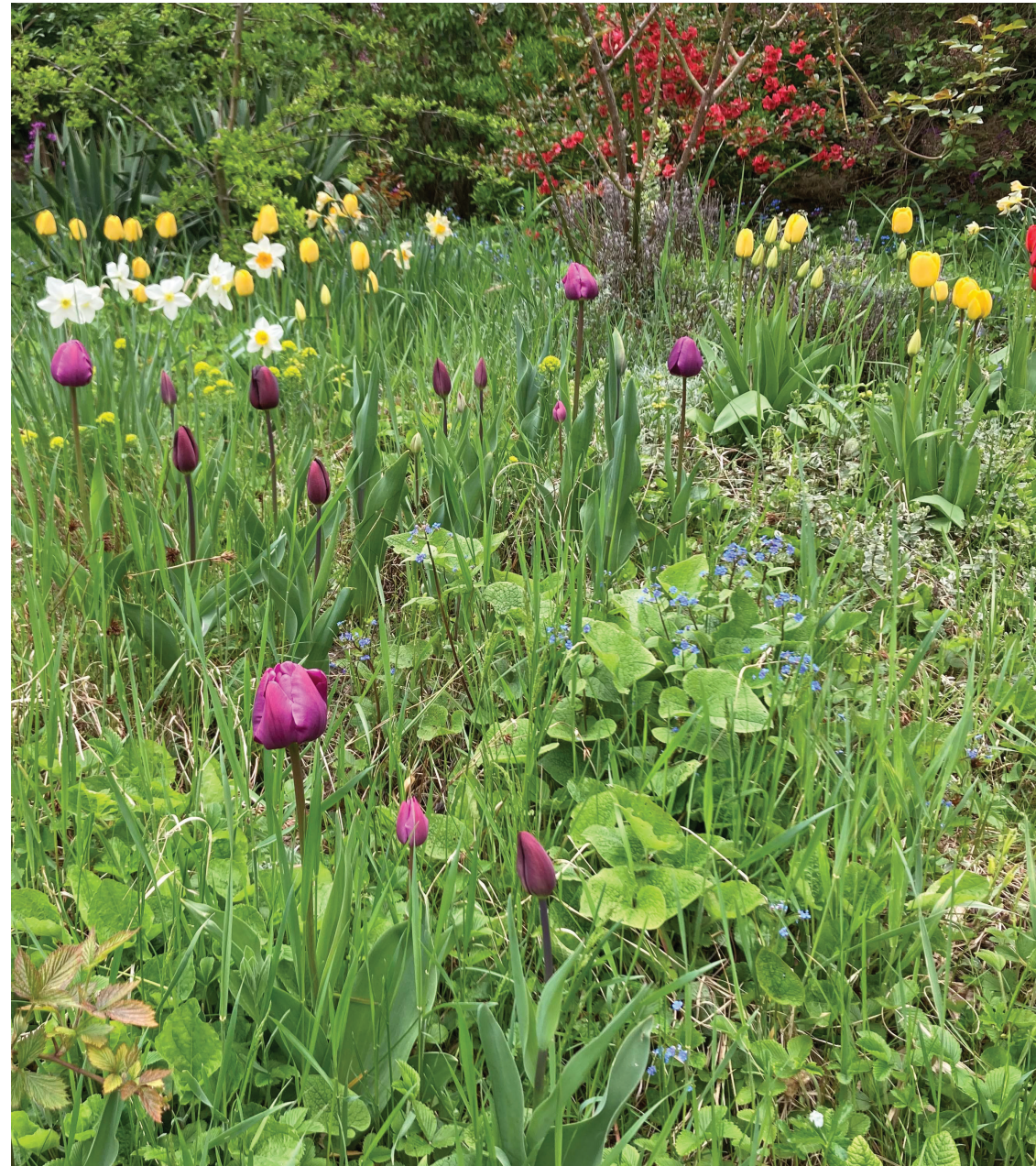
Remélem, hogy jövőre is tudunk hasonlót szervezni. Talán még jobbat is, tanulva a résztvevők észrevételeiből. Remélhetőleg az új házakat építők is inspirációt lelhetnek a kezdeményezésünkben, és ötletet meríthetnek a fűzetben található kertekből.

Bajor Zoltán

A Hegyvidéki Önkormányzat felhívása és programja – amikor még csak ötlet szintjén hallottam róla – rögtön felkeltette az érdeklődésemet. Azonnal látható volt, hogy a települési környezetben megbújó zöldterületek olyan szeletére kívánja felhívni a figyelmet, amelyre vajmi kevés fény vetül. A pályázat fontossága véleményem szerint abban rejlik, hogy a kerítések közé rejtett magánkertekben nem tapasztalhatók olyan közvetlenséggel az eltűnő zöldfelületi értékek, mint közterületeinken.

Sajnos a legújabb felmérések azonban azt mutatják, hogy nemcsak a fővárosban, hanem más hazai városokban, sőt falvakban is egyre jobban érzékelhető a lakóházak és egyéb épületek környezetében a magánkézen lévő zöldfelületek lassú zsugorodása, elszegényedése.

A mai ember feltűnően szereti a rendet maga körül. Ez a rend azonban nagyon mesterséges, ami a természettel együtt élő embert egyáltalán nem jellemezte: a régi kertek látszólag kusza, burjánzó zöldfelületei a maguk természetességében önfenntartók.

Fotó: James Atkins

Fotó: James Atkins

Ezek nemcsak a számunkra szükséges javak megtermelését segítik elő, de a velünk élő élővilág számára is élhető környezetet biztosítanak, számos élményt nyújtva ezzel számunkra is. Segítségükkel elérhetjük azt az ideális állapotot, hogy vegyszerektől mentesen, a biológiai védekezés szereplőinek aktív részvételével óvhatjuk kertjeinket nem csak a magunk kényelme számára és szempontjából.

Persze most sokan legyintenek, hogy ez a mai korban idealizmus: vegyszerek és aktív beavatkozás nélkül ma már nem tartható fenn egy szép és látványos kert – vélik sokan. Ez a szemlélet azonban a természetközeli gazdálkodástól történő eltávolodásról árulkodik, aminek magunk mögött hagyása és a természethez történő visszafordulás elemi érdekünk, mely megfelelő választ nyújthat akár olyan globális veszélyekre is, mint a klímaváltozás.

Bár mindezek nagy szavaknak tűnnek e kerületi program kapcsán, de kicsiben kell minden ilyen kezdeményezést elkezdni, ami később akár széles tömeget is megmozgathat.

A Kertjeinkben a Természet pályázat a fővárosban az egyik legjobb kezdeményezés, amely bevonja a lakosságot ebbe a szemléletformálási tevékenységbe és díjazza azt, ha valaki a kertjében nem csak önmagára, hanem az őt körülvevő élővilágra is figyelmet szentel, példát állítva ezzel azok elé, akik még csak szeretnének megismerkedni a természetközelség szemléletével. A magas pályázószám rögtön az első évben jelezte, hogy a Hegyvidék lakosságát igazán megmozgatta ez a lehetőség, és jól mutatta, mennyire fontosnak tartják a tulajdonosok ezt a projektet, illetve annak mondanivalóját.

Amikor a pályázat keretében lehetőségem nyílt személyesen is felkeresni néhány kertet, igazi csodákra találtam: változatos, burjánzó zöld szigetekre, lelkes, a kertjükre büszke fiatal és idős „gazdákra”. Elképesztő történeteket hallhattam a kertek, házak múltjáról és jelenéről. Egyszerű zsűritagként egy olyan világot ismerhettem meg, amely e páratlan élőhelyek megcsodálása során tárult fel előttem. A számos beszélgetés, a lelkesedés azt mutatja, hogy a pályázat nagy úrtöltött be a kerületben: a kertjeikre joggal büszke lakosság végre megmutathatja azt a kerítésekkel őrzött, mások által nem látható kincsesbányáját, mely például szolgálhat másoknak.

Kívánom és remélem, hogy ebből a kezdeményezésből hagyomány váljon és szemlélete, üzenete terjedjen el minél szélesebb körben, mert erre a fajta természetközelségre minél többünknek kellene érzékenynek, fogékonyak lennünk. Megtisztelőnek tartom, hogy a Hegyvidéki Zöld Iroda munkatársai már a kezdetektől bevontak ebbe a példaértékű projektbe és büszke vagyok arra, hogy az elejétől részese lehetek ennek az egyedülálló kezdeményezésnek.

Legyenek minél természetesebbek a kertjeink! Erre buzdítok mindenkit, mert így szinte észrevétlenül válhatunk olyan csodák szereplőivé, amit egy „rendezett”, de fajszegény és leburkolt kertben soha nem tapasztalhatunk meg.

Szabó Patrícia

Amikor belecsöppentem ennek a pályázatnak az előkészítésébe, a kertekre madártávlatból néztem, és abból indultam ki, hogy a sok kert, mint egy mozaik apró darabjai, többé-kevésbé összefüggő hálózatot alkotnak. Szerepük, hogy a városon kívüli „természet” számunkra kedvező folyamatait a városon belül is érzékelhetővé tegyék. Ez az egyik funkciója a közparkoknak is, azonban a városi beépítések legtöbbször nem teszik lehetővé, hogy pusztán a közparkok által megfelelően folytonos kapcsolat jöjjön létre a külső és a belső városi területek között. Tehát sok múlik azon, hogy mennyire van vagy lehet jelen „kertjeinkben a természet”.

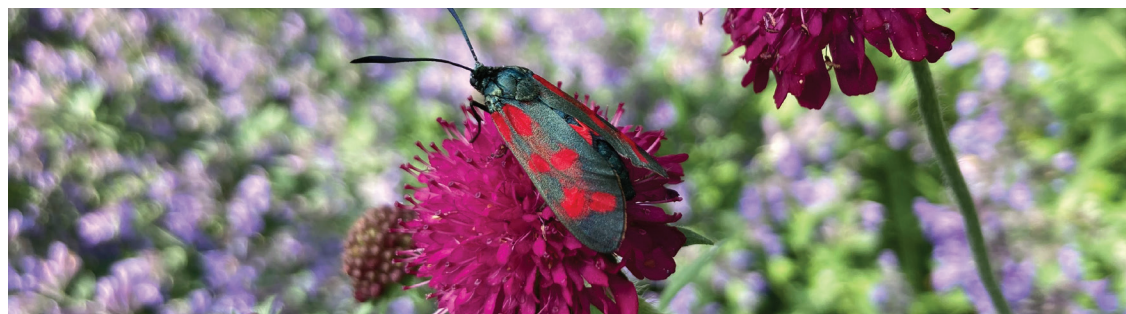
A kertet sokan sokféleképpen elképzelhetjük. Ez a szép benne. A kert a személyes terünk része, egy darabka föld (városban igen kis darabka), amelyen, amelyben - ha lehetővé tesszük -, ugyanazok a folyamatok mennek végbe (kicsiben), mint azokon a helyeken, területeken, amelyeket a „természet” névvel illetjük. Ugyanakkor a kert a tulajdonosa, gondozója lelkének a lenyomatát is magán viseli, ez a különbség kert és természet között.

A kert a gazdája és a természet folyamatai közötti párbeszéd, kölcsönhatás állandóan változó megnyilvánulása. Az élet körforgásainak, a születésnek és az elmúlásnak mindig megújuló tere. Öröm, bosszúság, kihívás, kísérletezés, kudarc, alkotás, élmény: munka és egyben gyümölcs. Piciny paradicsom, amelyben minden élőlénynek megvan a maga helye, az ember öröme és gyönyörködtetése nem kizárólagos. És így a kert is lenyomatot hagy a tulajdonosa lelkén, ami hatással van a mindennapi élet más területeire is. Szerintem így születik a változás, és kívánom, hogy minél többünknek legyen benne része!

Csontos Péter

A természetes erdők és mezők növényvilágát kutató botanikusként régóta szokásom, hogy a Hegyvidék utcáit járva is megfigyelem a házsorok közé be-berészkedő vadvirágokat, a megmaradt őshonos fákat és a kicsiny, de önerőből fennmaradó növényzeti foltokat, amelyek sokszor a „senki földjét” ékesítik. Ezzel összhangban a „Kertjeinkben a természet” pályázaton részt vevő kertekben is kíváncsian vártam, hogy a dísnövényárudákban beszerezhető növénycsodák mellett megtaláljuk-e majd az őshonos magyar flóra tagjait is, és ha igen, melyek lesznek azok.

Nagy öröömömre szolgált, hogy ilyenekkel bőven találkozhattunk a szemlézések során. Azokban a kertekben, ahol az építkezések során bölcsen megkímélték a telken már eredetileg is ott élő fákat, mára szép koronájú hársakat, kőriseket,

Fotó: James Atkins

juharokat, sőt tölgyeket is láthattunk. Honos cserjefajaink közül leggyakrabban az egybibés galagonya, a csipkerózsa, a fekete bodza, a fagyal és a veresgyűrű som kerültek elő. Utóbbi kettő kiválóan nyírható, sövény kialakítására is alkalmas növény.

Persze, a kertünkbe illeszthető őshonos fásszárúak köre még bővíthető. A fák közül jó szívvel ajánlható a barkócafa, a lisztes berkenye, a sajmeggy és az ostorménfa, míg cserjéink közül a húsos som, a mogorós hólyagfa, a kecskerágó fajok és a pukkantó dudafürt jöhet szóba. A felsorolt fajok mindegyike virágával vagy érdekes termésével olyan díszítőeleme lehet kertjeinknek, ami felveszi a versenyt az idegenhonos díszcserjék szépségével. Közülük többnek húsos a termése, ami kertünk madárbarát jellegét is fellendítheti, sőt a berkenyék és a som termését akár magunk is elfogyaszthatjuk.

De a számunkra hozott haszon és szépség mellett az őshonos fásszárúaknak további előnyös tulajdonságaik is vannak. Ezek a fajok illeszkednek legjobban hazánk éghajlati viszonyaihoz, ezért jól tűrik nyaraink és teleink szélsőségeit, és jelenlétükkel kertünk bekapcsolódik a hazai bioszféra ökológiai hálózatába. Nem közismert, de az Erdészeti Tudományos Intézet kutatóinak felméréséből megtudhatjuk, hogy a bükkön élő növényevő rovarfajok száma meghaladja a 150-et, hársón 130-nál, juharon 170-nél, tölgyön 650-nél is több faj fordult elő. A tápláléklánc részeként nappal ezeket fogyasztják énekesmadaraink, éjjel pedig a denevér fajok lakhatnak jól belőlük. Ha ennek megfelelően őshonos fásszárúakat gondozunk, máris sokat tettünk a biodiverzitásért.

De ez tovább fokozható, hiszen eddig még nem is ejtettünk szót a lágyszárúakról! Kertnéző útjainkon jó volt látni, hogy a ritkábban nyírt gyepebe beköltöztek a vadvirágok: cickafark, vadmurok, katáng és gyújtóványfű csalogatta a nektárt kereső lepkéket, méheket.

Jártunk olyan háznál, ahol a kert egyik szegletében a gazda megkímélt egy csalán telepet, és ennek okát is elmondta: „A csalán gyógynövény és emellett leveléből a spenóthoz hasonló főzelék készíthető. Ráadásul a legszebb lepkéink közül például a nappali pávaszem hernyójának is a tápnövénye.” Egy másik kertben azzal fogadtak, hogy náluk tavasszal keltikék és kankalinok nyílnak, ottjártunkkor pedig a kánya harangvirág díszlett. A vadon élő harangvirágaink

közül ez tűri legjobban a városi környezetet, de sikerrel próbálkozhatunk a csomós harangvirág vagy a baracklevelű harangvirág megtelepítésével is. Ismerünk olyan budai társasházat, ahol utóbbinak százas létszámot meghaladó állománya virít. Ha sikerül a természetest megközelítő viszonyokat kialakítanunk a kertünkben, akkor ezek a vadvirágok maguktól is tovább szaporodnak. Mi is elámultunk azon, hogy egyik-másik pályázó kertben ez a szaporulat milyen jelentős méreteket öltött, olykor még a természetben is ritka, igényes növényfajok esetében is. Annál jobban pedig talán semmi se dicséri egy természetbarát kertész munkáját, ha a kertjébe spontán módon vadontermő orchideák is beköltöznek. Mindannyiunk öröme, a pályázat keretében erre is láttunk példát!

Sütöriné Diószegi Magdolna

Nagy örömmel töltött el a felkérés, hogy a pályázat kidolgozásában, majd a pályázó kertek meglátogatásában, zsűrizésében részt vehetek. A munka elején nem is gondoltam arra, mennyi szempontot lehet egy természetközeli kert kialakításakor és a fenntartása során figyelembe venni. Mondhatnám, hogy ez valójában természetes is a természetet, a növényeknek és állatoknak is otthont adó szép, nyugodt lakókörnyezetet kedvelő városiak számára is, persze a környezeti adottságok figyelembevétele, lehetőségei mellett.

Kollégáim nevében is mondhatom, hogy nagy meglepetést okozott a pályázók igen nagy száma és érdeklődése, s óriási élmény volt meglátogatni a kerteket. Nagy-nagy szeretettel beszéltek a családjukról, a lakóházuk történetéről, s a kert kialakításának folyamatáról, a mindennapi fenntartási munkákról vagy éppen a nagyobb lélegzetű átalakításokról, újabb terveikről, ötleteikről. Sok beszámolót hallhattam a kerteket látogató állatokról, a legapróbb rovaroktól a vaddisznóig, sok érdekes és vicces történetet például a szajkók feledékenységről, az eldugott magokból kikelő növényekről.

Azt gondolom, hogy a pályázat rendkívüli lehetőséget adott arra, hogy nagyvárosi környezetben is meg lehessen találni és széles közönséggel megismertetni, követendő példaként bemutatni azokat a kertkialakítási lehetőségeket, az apró, szinte zsebkendőnyi oázisoktól a nagyobb felületű édenkertekig, melyek segítségével minél többen minél több zöldfelület kialakítását valósítják meg, s ezzel hozzájárulnak a városi életkörülmények jobbá tételéhez. Remélem, hogy a pályázat folytatódik, illetve városszerte, sőt országszerte követőkre talál.

Hálásan köszönöm, hogy a pályázati munkában részt vehettem, nagyon sokat tanultam belőle, s nagyon sok örömet okozott. zók számára. Nem utolsósorban pedig kertjeikkel nagyban erősítik a Hegyvidék mint Klímabarát Település rangját.

Fotó: James Atkins

Kremnicsán János

A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budai Sas-hegy természetvédelmi területén található látogatóközpontban és tanösvényén, már sok éve gyakorlom környezeti nevelői és szemléletformáló munkámat. A természetvédelmi terület egy keleti nyúlványa, sasbérce a Budai-hegységnek, ami meghatározza a Hegyvidék geológiai és így az ökológiai arculatát is. Tanösvény túráim során, a Sas-hegy természeti értékeinek bemutatásán keresztül, napjaink olyan időszerű környezeti kérdéseire is ráirányítom a túrán résztvevők figyelmét, mint a klímabarátság, a biológiai sokféleség, vagy a fenntarthatóság fogalomkörei. Ennek tükrében, természetesen örömmel vettem részt a Hegyvidék Önkormányzata által meghirdetett programban, a Zöld Iroda munkatársaival és a meghívott zsűritagokkal való közös munkában. Már a pályázati kiírás, az értékelő lapok szempontrendszerének tematikája és holisztikája is azt tükrözte, hogy ez a program messze túlmutat majd egy bulvárszerű, „Szép kertek, kész kertek” – nevezzük így – pályázaton.

Már a benyújtott pályázatok számosságát is nagy meglepődéssel és örömmel fogadtuk, az előzetesen várt 10-12 kerttulajdonos helyett, 55 pályázat érkezett be. Elolvasva a kertekről szóló leírásokat, megnézve a beküldött fotókat, egyre erősebb lett bennem az a jóleső érzés, hogy rendkívüli élményekben lesz részünk a terepi bejárások során.

A pályázó kertek több mint felét személyesen is bejártam, így azt hiszem nem túlzás azt állítanom, hogy – talán egy kivételével – valamennyi pályázónál teljesültek a kiírás alapkövetelményei. Mindezekon túl, még álomban sem gondoltam volna, hogy „hivatásos” természetvédőként, a kertek gazdáival való beszélgetések során megannyi szép élménnyel, nem mindennapi történetekkel, a környezettudatos szemléletmód ennyire erős megnyilvánulásaival fogok találkozni.

A kertek történeteit külön-külön kifejtve, akár egy novellás kötet terjedelmét is kitennék; néhány novella címét így elképzelve: „Bambusz arborétum a Hegyvidéken!”, „Miért nincs leánykőrkörcsin a kertemben?”, „A berkenyém körül zöld a fű!”, „Levendulák nekem és a méheimnek.”, „Jazzkoncertek a kertben.”, „Mohito a kertemből”, „Társasházi piknik.”, vagy „Újra zöld a betonudvarunk”. Több száz hektáros védett területen dolgozó kollégáim sokszor ugratnak az azzal, hogy a Sas-hegy az egy Disneyland, utalva a terület kicsiny mivoltára és fekvésére azzal, hogy gyakorlatilag a város közepén fekszik. Napjainkra azonban az ökológia tudományában önálló szakággá fejlődött ki, a városi ökológia témaköre. Ennek keretében kiemelt jelentőséggel bír a városi zöldfelületek mellett, az olyan mikroélelőhelyek fontossága, mint itt, a Hegyvidéken pályázó

55 kert ökológiai jelentősége. Egyszerű matematika, ha ennek az 55 kertnek a területét összeadnánk, bizony jó pár hektáryi összterület jönne ki, ahol példaértékűen jelen vannak a már említett klímabarátság, a biodiverzitás és a fenntarthatóság üzenetei.

Külön köszönöm az összes pályázónak, hogy bemutatták kertjüket – felért számomra egy humánökológiai továbbképzéssel – és biztatnám Önöket arra, hogy ugyanilyen értelemmel és érzelemmel ápolják, használják és élvezzék a kertjeik által nyújtott ökológiai szolgáltatásokat.

Köszönöm a Hegyvidéki Zöld Irodának azt a sok élményt, amit a munka kapcsán szereztem, és nem kis rangnak érzem azt is, hogy ebben a valóban példaértékű projektben tevőlegesen is részt vehettem.

Egy pályázaton belül a zsűritagoknak az is a dolga, hogy sorrendet állítsanak a pályázók között, de rendkívül nehéz dolgunk volt. Szinte mindegyik kert kapott oklevelet, ami legyen nagy elismerés mindegyik kerttulajdonos számára. Hiszen, ha folytatódik ez a program, az Önök kertjei szolgálnak követendő mintaként a leendő pályázók számára. Nem utolsósorban pedig kertjeikkel nagyban erősítik a Hegyvidék mint Klímabarát Település rangját.

Fotó: James Atkins

Fotó: Bajor Zoltán

